

LANDSHAFT SAN'ATIDA SUV VA YASHIL O'SIMLIKLARNING BADIY IFODASI

Baikulova Nasiba Abdunabiyevna

*Mirzo Ulug'bek nomidagi Samarqand davlat
arxitektura - qurilish universiteti. "Landshaft
dizayini" kafedrası o'qituvchisi
baikulova.nasiba@samdaqu.edu.uz*

Annotatsiya. Mazkur maqolada landshaft san'atining muhim tarkibiy elementlari hisoblangan suv va yashil o'simliklarning badiiy ifodasi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Suv insoniyat madaniyatida hayot manbai, poklik va ruhiy osoyishtalik ramzi sifatida qadrlangan bo'lsa, yashil o'simliklar tabiatning jonli ifodasi, hayotiylik, go'zallik va barqarorlik timsoli sifatida talqin qilingan. Tadqiqotda suv va o'simliklarning qadimiy Sharq, G'arb va milliy bog'-park an'alaridagi o'rni, ularning falsafiy va estetik ramziyligi, zamonaviy landshaft arxitekturası va dizaynidagi talqinlari keng yoritilgan. Shuningdek, maqolada suv va o'simlik uyg'unligining inson psixologiyasi, ekologik barqarorlik va badiiy kompozitsiyalarni boyitishdagi roli tahlil qilinadi. Yapon bog'lari, islomiy bog' san'ati va zamonaviy ekologik landshaft loyihalari misolida suv va yashil o'simliklarning uyg'unlashuvi san'at asari sifatida ko'rib chiqiladi. Natijada, maqola landshaft san'ati nazariyasi va amaliyotida suv hamda yashil o'simliklarning badiiy ifodasi chuqur ilmiy asoslanganligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: landshaft san'ati, suv, yashil o'simliklar, ekologik barqarorlik, bog'-park madaniyati, estetik ifoda.

Аннотация. В данной статье научно анализируется художественное выражение воды и зелёных растений, являющихся важными составными элементами ландшафтного искусства. Вода на протяжении всей истории человечества воспринималась как источник жизни, символ чистоты и духовного спокойствия, тогда как зелёные растения трактовались как живая эмблема природы, символ жизненности, красоты и устойчивости. В исследовании подробно рассматривается роль воды и растений в древних восточных, западных и национальных садово-парковых традициях, их философская и эстетическая символика, а также интерпретации в современном ландшафтном дизайне и архитектуре. Кроме того, в статье анализируется значение гармонии воды и растений в обогащении художественных композиций, обеспечении экологической устойчивости и влиянии на психологию человека. На примере японских садов, исламского садово-паркового искусства и современных экологических ландшафтных проектов рассматривается синтез воды и зелени

как произведение искусства. В итоге статья показывает, что художественное выражение воды и зелёных растений имеет глубокое научное обоснование в теории и практике ландшафтного искусства.

Ключевые слова: ландшафтное искусство, вода, зелёные растения, экологическая устойчивость, садово-парковая культура, эстетическое выражение.

Annotation. This article provides a scientific analysis of the artistic expression of water and green plants, which are considered essential components of landscape art. Throughout human history, water has been valued as a source of life, a symbol of purity and spiritual tranquility, while green plants have been interpreted as a living embodiment of nature, representing vitality, beauty, and sustainability. The study explores the role of water and plants in ancient Eastern, Western, and national garden-park traditions, their philosophical and aesthetic symbolism, as well as their interpretation in modern landscape architecture and design. Furthermore, the article examines the significance of water–plant harmony in enriching artistic compositions, ensuring ecological balance, and influencing human psychology. Using examples from Japanese gardens, Islamic garden art, and modern ecological landscape projects, the research highlights the synthesis of water and greenery as a form of art. Ultimately, the article demonstrates that the artistic expression of water and plants has a profound scientific foundation in both the theory and practice of landscape art.

Keywords: landscape art, water, green plants, ecological sustainability, garden-park culture, aesthetic expression.

Landshaft san'ati insoniyatning tabiat bilan uyg'un yashashga intilishining eng yorqin namunasidir. Unda inson ijodi, me'moriy tafakkur va tabiat go'zalligi uyg'unlashadi. Landshaft san'atining asosiy elementlari sifatida suv va yashil o'simliklar qadimdan alohida e'tiborga molik bo'lib kelgan.

Suv qadimdan hayot manbai, poklik, ruhiy osoyishtalik va abadiylik ramzi sifatida san'atda muhim o'rin tutgan. Hovuzlar, favvoralar, sharsharalar va oqimlar orqali suv manzaralari landshaft san'atiga dinamiklik va hayotiylik baxsh etadi.

Yashil o'simliklar esa tabiatning muhim timsoli, ekologik omili, hayotiylik va go'zallik ifodasi sifatida qaraladi.

Landshaft san'atida suvning badiiy ifodasi. Suv qadimiy Sharq falsafasida hayotning asosiy unsuri, tozalash va yangilanish manbai sifatida qaralgan. Masalan, qadimgi Mesopotamiya va Misr madaniyatlarida daryo va kanallar shaharsozlikning markazida turar edi. Islomiy an'analarda suv jannat bog'larining ajralmas qismi bo'lib, Qur'onda suv "hayot manbai" sifatida ta'riflangan.

G'arb san'atida ham suv ramziy ahamiyat kasb etgan. Antik davr Rim va Yunon bog'larida suv havzalari va favvoralar san'at asari sifatida ishlatilgan bo'lib, ular boylik va estetik did timsoli edi.



1-rasm. Vatikan bog'lari. <https://i.pining.com/originals/0e/94>.

Bog'-park san'atida suv elementlarining qo'llanilishi. Suv elementlari landshaft san'atida turli shakllarda qo'llanadi: Hovuzlar osuda, tinchlik va osoyishtalik ifodasi; Favvoralar hayotiylik, dinamiklik va quvonch timsoli; Sharsharalar tabiatning kuchi va uyg'unligini ifodalovchi manzara; Kanallar va ariqlar hududni bog'lash va uyg'unlashtirish vositasi.

Samarqanddagi Amir Temur davridagi bog'-park majmualarida suv inshootlari alohida estetik va muhandislik yechimlari bilan ajralib turgan.

Zamonaviy landshaft dizaynida suvning ekologik va estetik vazifalari. Bugungi kunda suv elementlari nafaqat badiiy, balki ekologik funksiyaga ham ega. Ular mikroiklimni tartibga soladi, shovqinni kamaytiradi, ekologik uyg'unlikni ta'minlaydi. Zamonaviy landshaft arxitekturasida suv orqali interaktiv san'at yaratishda ham faol foydalanmoqda.

Yashil o‘simliklarning landshaft san’atidagi o‘rni. O‘simliklarning ramziy va estetik ifodasi.



2-rasm. Landshaft dizaynida suvning ekologik va estetik vazifalari ,
<https://i.pining.com/originals/82>.

O‘simliklar turli xalqlarda turlicha ramziylik kasb etgan: Daraxtlar mustahkamlik va abadiylik timsoli; Gullar go‘zallik va muhabbat ramzi; Maysazorlar tinchlik va kenglik timsoli.

Sharq bog‘ san’atida daraxtlarning joylashuvi falsafiy mazmun bilan uyg‘unlashgan, Yevropa barokko bog‘larida esa simmetrik kompozitsiya ustun bo‘lgan.



3.4.5-rasm. Daraxtlar, Gullar, Maysazorlar.

Milliy bog‘-park san’atida o‘simliklarning uyg‘unlashtirilishi. O‘zbekiston hududida qadimdan ko‘plab bog‘-park madaniyati shakllangan. Samarqand, Buxoro va

Xiva bog‘larida mevali va manzarali daraxtlar uyg‘unlashtirilgan. Bu nafaqat estetik go‘zallik, balki xalq xo‘jaligida amaliy ahamiyatga ega bo‘lgan. O‘simliklarning psixologik va ekologik ta’siri. Yashil rang inson ruhiyatiga ijobiy ta’sir etadi, stressni kamaytiradi va osoyishtalik baxsh etadi. Ekologik nuqtai nazardan esa o‘simliklar havo sifatini yaxshilaydi, shovqin darajasini kamaytiradi.

Suv va o‘simlik uyg‘unligining san’at asari sifatida talqini. Yapon bog‘lari: suv va o‘simlik uyg‘unligi.



6-rasm. Yapon bog‘ san’ati tabiat va inson uyg‘unligi.

<https://pix8.agoda.net/geo/poi/18>.

Yapon bog‘ san’ati tabiat va inson uyg‘unligiga asoslangan. Unda suv va o‘simliklar muvozanatli tarzda joylashtirilib, har bir element ramziy ma’noga ega. Suv hayotning oqimi, o‘simliklar esa fasllarning go‘zalligini ifodalaydi.

Islomiy bog‘ san’ati: jannat konsepsiyasi. Islomiy bog‘ san’ati “chahor bog‘” (to‘rt qismli bog‘) shaklida qurilib, markazida suv havzasi joylashtirilgan. Bu jannat tasvirining ramziy talqini bo‘lib, suv va o‘simliklar uyg‘unligi orqali ruhiy osoyishtalik yaratilgan.

Zamonaviy landshaft san’atida ekologik uyg‘unlik yaratish. Bugungi kunda landshaft san’ati ekologik dizayn tamoyillariga asoslanmoqda. Suv havzalari va yashil hududlar shahar iqlimini yumshatadi, inson salomatligini taminlaydi. Zamonaviy loyihalarda suv va o‘simlik uyg‘unligi san’at bilan bir qatorda ekologik muvozanatni ta’minlash vositasi sifatida qaralmoqda.



7-rasm. Loyihalarda suv va o‘simlik uyg‘unligi.

<https://www.arch2o.com/wp-content/uploads/2>.

XULOSA. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, suv va yashil o‘simliklar landshaft san’atining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, ular estetik, ramziy va ekologik vazifalarni birlashtiradi. Suv hayotiylik va poklik timsoli, yashil o‘simliklar esa hayot, go‘zallik ramzi sifatida san’at asarlarida ifodalanadi.

Yapon bog‘lari, islomiy bog‘ san’ati va zamonaviy landshaft dizayni tajribasi suv va o‘simliklarning uyg‘unlashuvi san’at asari sifatida qadrlanishini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar:

1. Norov J.S. *Arxitekturaga kirish*. Toshkent: TDYU nashriyoti, 2021.
2. Karimov S. *Landshaft arxitekturasi asoslari*. Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
3. Robinson, N. *The Planting Design Handbook*. Routledge, 2016.
4. Jellicoe, G. & Jellicoe, S. *The Landscape of Man*. Thames & Hudson, 1995.
5. Turner, T. *Garden History: Philosophy and Design*. Routledge, 2005.
6. Raximov A. *O‘zbekiston bog‘-park san’ati tarixi*. Samarqand, 2020.
7. Motloch, J. *Introduction to Landscape Design*. Wiley, 2001.
8. Newton, N. *Design on the Land: The Development of Landscape Architecture*. Harvard University Press, 1971.